

ДАЛИ ГЕОРГИ Е СЛУЖБЕНО ИМЕ НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ ?

Проф. Д-р. Ванчо Ѓорѓиев

Редовен професор на Филозофскиот факултет при УКИМ - Скопје

vanco@zfz.ukim.edu.mk

Publisher info:

Title:

Review of the Institute of History
and Archaeology RIHA

web address:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/RIHA>

ISSN: 2671-3144

eISSN: 2671-3152

First Published: 2010

Subject:

history, archaeology, anthropology
history of art, ethnology,
other humanities

Publisher:

Institute of History and Archaeology
FON, Goce Delchev University

Editor in Chief:

Ljuben Tevdovski
Goce Delchev University, Macedonia
ljuben.tevdovski@ugd.edu.mk

Editorial Board:

Todor Chepreganov
Goce Delchev University, Macedonia
Nevena Trajkov
Florida International University, USA
Trajce Nacev
Goce Delchev University, Macedonia
Jaromir Benes
Univer. of South Bohemia, Czech
Republic
Stojko Stojkov
Goce Delchev University, Macedonia
Aleksandar Bulatovic
Institute of Archaeology, Serbia
Verica Josimovska
Goce Delchev University, Macedonia
Svetla Petrova
Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria
Oliver Cackov
Goce Delchev University, Macedonia
Vladimir D. Mihajlovic
University of Belgrade
Martin Husar
Constantine the Philosopher University,
Slovakia

Abstract

This article deals with the issue of the official name of Goce Delchev. In historiography, the name form Георги [Georgi] dominates as a version of his official name; however, a careful scrutiny of various official documents shows that the form Георги [Georgi] is an institutional creation, which moved into historiography by inertia; Delchev, himself, never used the form Георги [Georgi] when signing official documents or other correspondence. Leaving aside the hypocorism Гоце [Gotse] and the pseudonym Ахил [Ahil / Achilles], as well as the signature Г. Делчев [G. Delchev] out of which the nominal form of his personal name cannot be discerned, we establish that Delchev predominantly used the variant Ѓјорѓи [Gjorgi] as his personal name, occasionally the variants Ѓјорѓие [Gjorgie] and Ѓјорѓе [Gjorge], but never Георги [Georgi]. Is, then, the form Георги [Georgi] unarguably the official name of Delchev? As no one can convey a personal name more correctly than the bearer himself, we believe that Macedonian historiography ought to use the form Ѓјорѓи [Gjorgi], and not Георги [Georgi] or Ѓорѓи [Gjorgji].

Проф. д-р Ванчо Ѓорѓиев

ДАЛИ ГЕОРГИ Е СЛУЖБЕНО ИМЕ НА ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ ?

Личното име во комбинација со презимето, долго време во минатото, а и денес, е основна ознака за идентификација на поединецот од блиските, општествената средина и институциите, како и негово самопретставување пред нив. Според православната христијанска традиција личното име го давале кумот или родителите. Откако личното име ќе биде впишано во соодветната црковна општина и официјалните државни институции, тоа станува официјално службено име за конкретна личност.

Кога говориме за официјално/службено име и презиме во османлиска Македонија, треба да се има предвид дека се можни извесни неусогласености и разлики помеѓу даденото, прифатеното и практикувано име од најблиското опкружување и неговиот носител, со именската форма што е впишана во соодветната црковна општина, како и во османлиските државни институции. Ова наше укажување не се однесува за неофицијалната галовна именска форма која често прераснувала во општоприфатено име за околината, па дури го истиснувала крстеното име, туку за службеното име. Таквите недоследности се последица на различните именски форми што ги усвоило и практикувало локалното македонско население и именските форми што ги практикувале и протезирале соодветните црковни општини во зависност од јазикот и правописот што го користеле. Од друга страна разликите помеѓу името во крштеницата и заведеното име кај државните институции е последица на флексибилноста во османотурскиот јазик и арапското писмо што дозволува исти гласовни форми да бидат запишани со различни графеми, а потоа различно прочитани и уште поразлично транскрибирани. Ако како причина за севозможните различности кон службените имиња ја вброиме и писменоста на писарот во црковната општина или државната администрација, тогаш прашањето добива трета димензија. Проблемот што го загатнуваме е повеќеслоен и првенствено работа на лингвистите, но бара и поширок мултидисциплинарен пристап. Ние врз основа на релевантни показатели само ја констатираме појавата.

Според нас еден од начини за детектирање на разликите што се појавуваат помеѓу официјалното / службено име со името што го практикува самиот носител е начинот на кој се самопотпишува истиот.

Во ова смисла во фокусот на нашиот интерес е Гоце Делчев. Пред да разгледаме која именска форма ја користи Гоце при потпишувањето во документите ќе укажеме дека историографијата што се занимава со неговата личност, засега не располага со крштеница¹ (од унијатската или егзархиската општина) од која може да се види неговото крштелно / службено име, иако укажавме дека и таму од разни причини се можни разлики. За Гоце Делчев не располагаме ниту со официјален идентификациски документ од османлиска провиниенција (*нуфуз* или *тескере*), иако и во нив неговото име може да биде запишано и прочитано на различни начини.

Засега како единствени институционални документи во кои го среќаваме името на Гоце Делчев може да ги сметаме списите кои се креирани од администрацијата на Военото училиште во Софија. Меѓутоа, оттука произлегува и едно хипотетичко прашање: доколку Гоце, евентуално се школувал во друга земја, во каква варијација би го сретнале неговото име во тамошните службени списи? А такви примери има многу. Но, да се вратиме на Гоце во службените списи од Военото училиште.

Во наредбата на началникот на Военото училиште од 11.VII.1891, од тој датум, Гоце се смета за јункер, при што е запишан како Георги Делчев.² Во дневникот за сведение од Военото училиште, каде што се наведени основните акти за кариерното движење на Гоце во училиштето од 11.VII.1891 до 24.IX. 1894, тој е заведен како Георги Делчев.³ Во списокот на јункерите од средниот клас од 3.XII.1892, каде што се заведени оценките од испитот по алгебра, Гоце е запишан како Георгий Делчев.⁴ Во наредбата на началникот на Военото училиште No. 107 од 24.IX.1894, со која информира за неговото исклучување од училиштето, Гоце е заведен како Георги

¹ Од авторите што ја користат именската форма Георги како службено име за Гоце Делчев, само еден спомнува дека Гоце е (умалително), односна галовна форма од „крштелното свидетелство“. Меѓутоа авторот не упатува на никаков документ, ниту пак друг извор, така што очигледно станува збор за произволна претпоставка. (Види: Съветлозар Елдџров, Македоно-одринска револуционна галерија, ЕООД, 2015, 63).

² Гоце Делчев, Спомени, документи материали, Наука и изкуство, София 1978, 344.

³ Исто.

⁴ Исто, 346.

Делчев.⁵ Додека пак, во свидетелството за завршено воено училиште No. 2722 од 4.X.1894 година, Гоце повторно е заведен како Георгий Делчев.⁶ Да резимираме: името на Гоце Делчев во службените списи од Военото училиште во Софија го среќаваме во две именски форми и тоа трипати како Георги, и двапати како Георгий. Оттука се наметнува прашањето: како е можно во една иста институција, името на едно исто лице да го среќаваме во две именски форми, и на што се должи именската форма Георгий? Во случајот било каква претпоставка би можело да се протолкува како тенденциозна шпекулација.

Кога сме кај службените списи кои имаат институционален карактер, да видиме како Гоце се потпишувал во нив?

Во свидетелството издадено на име П. Трајчова Тана, која во 1894/95 учебна година го посетувала бугарското егзархиско училиште во Штип, каде што учителствувал Гоце, тој е потпишан како Г. Делчев, зад предметите што ги предавал.⁷ Во писмото до управителот на Неврокопската епархија, Господин Иларион, со кое Гоце информира за задоцнетото отворање на училиштето во Банско, тој е потпишан како главен учител Г. Делчев.⁸ Во писмото од 5. X. 1896 до претседателот на црковно-училишната општина во Банско - Лазар Сирилештов, Гоце повторно се потпишал како главен учител Г. Делчев.⁹ Во оставката до егзархот Јосиф I доставена преку неврокопскиот владика Иларион, Гоце двапати се потпишал како Г. Делчев, при што еднаш како главен учител, а вториот пат како приватно лице.¹⁰ На ист начин, како Г. Делчев, Гоце се потпишувал во сите материјали за време на краткотрајното учителствување во Банско. За тоа сведочат писмото од 30. IX. 1896 до бугарскиот митрополит Иларион во Неврокоп,¹¹ писмото до учителката Султана Кафециска,¹² писмата од 22. X. 1896 и 25.X 1896 до учителите во второкласното училиште во

⁵ Гоце Делчев, Спомени, документи материјали, Наука и изкуство, София 1978.

⁶ Исто, 347-348).

⁷ Факсимил од свидетелството види кај: Христо Андонов Полјански, Гоце Делчев, Пула 1985, 46.

⁸ Гоце Делчев. Писма и други материјали, (издирил и подготвил за печат Дино Кљосев), София 1967, 277-278; Из архивата на Гоце Делчев. Задграничното претставителство на ВМОРО в София до края на 1902 г, (подготвили за печат: Ива Бурилкова и Цочо Биљарски), София 2003, 468.

⁹ Гоце Делчев. Писма и други материјали... 278.

¹⁰ Исто, 279; Из архивата на Гоце Делчев..., 473.

¹¹ Из архивата на Гоце Делчев..., 467.

¹² Исто, 468.

Банско,¹³ писмото до Лазар Сирилештов од 31.X.1896,¹⁴ Извештајот кој е приложен кон писмото до митрополитот Иларион од 1. XI. 1896 година,¹⁵ како и двете покани до учителите во второкласното училиште во Банско за вонредни заседанија.¹⁶ Од друга страна, засега е достапно само едно службено писмо од митрополитот Иларион до Гоце, каде тој го именува како Г. Делчев.¹⁷ Според изнесеното очигледно е дека Гоце во службените списи за време на учителствувањето во егзархиските училиште се потпишувал како Г. Делчев, поради што не може да се утврди именската форма што ја практикувал за своето лично и службено име пред егзархиските институции.

Со оглед на фактот што од постојните институционални службени списи не може конкретно и недвосмислено да се утврди личната именска форма на Гоце Делчев, нашето истражување го насочивме кон потпишувањето на Гоце Делчев во другата документација, првенствено неговата преписка. Притоа се задржавме на неколку зборници од документи, кои што ги апсорбираат поединечно објавените документи. Некои од материјалите се повторуваат од едни во други зборници.

Прво ќе се осврнеме на зборникот „Гоце Делчев. Писма и други материјали“, иследени и подготвени за печат од Дино Ќосев. Зборникот вклучува 233 материјали (првенствено писма, телеграми, списоци, расписки, окружници и др.). Некои од материјалите не се целосни поради што кај нив нема потпис, а кај неколку едноставно нема потпис. Сепак најголемиот дел од нив се потпишани. Д. Ќосев во предговорот истакнува дека сите материјали, шифрирани и нешифрирани, ги објавил на современ бугарски правопис со незначителни измени, кои „не го засегаат јазикот на Г. Делчев“, при што настојувал да ги запази „дијалектните зборови, а исто така и дијалектните глаголски наставки и форми“, и дека не внел „никакви промени во членувањето, како и во правописот на личните имиња“,¹⁸ туку ги пренел какви што биле во оригиналот. Меѓутоа, Ќосев претходно истакнува дека немал можност да ги види сите оригинали од причина што некои од нив не биле сочувани, а до други едноставно немал можност да дојде, па истите ги објавил во форма како што претходно биле објавени.¹⁹ Оттука кај

¹³ Из архивата на Гоце Делчев..., 469.

¹⁴ Исто, 470.

¹⁵ Исто, 471-472.

¹⁶ Исто, 472-473.

¹⁷ Исто, 467.

¹⁸ Гоце Делчев. Писма и други материјали..., 9-10

¹⁹ Исто, 9.

таквите материјали се можни извесни разлики во именските форми помеѓу оригиналот и објавеното.

Од анализата на документите во предметниот зборник произлегува дека Гоце се потпишал: 113 пати како **Гоце**; 77 пати како **Ахил**; 14 пати како **Г. Делчев**; 7 пати како **Гјорги**; еднаш како **Гјоргие Делчев**; еднаш како **Гјорге Делчев**; и еднаш како **Гоце Делчев**.

Првиот заклучок е непобитно јасен: **Гоце ниеднаш не се потпишал како Георги**. Оттука кај нас се отвора јансата: Дали можеби токму поради овој факт, Д. Ќосев во биографскиот осврт за Г. Делчев²⁰ во предметниот зборник, свесно се воздржал да употреби официјална именска варијанта за името на Делчев, па се задоволил само со галовната именска форма Гоце?!

Од анализата на документите во зборникот „Гоце Делчев. Спомени, документи, материјали“ во издание на Институтот за историја при БАН, констатиравме дека Гоце: 7 пати е потпишан како **Ахил**; 7 пати како **Гоце**; 3 пати како **Г. Делчев**, еднаш како **Гјорги**; и еднаш како **Гјоргие Делчев**. И овде заклучокот е: Гоце во ниеден документ не е потпишан како Георги. Меѓутоа, ова не им пречело на составувачите на зборникот во првата реченица од предговорот да запишат Георги (Гоце) Делчев.²¹

Во обемниот зборник „Из архивата на Гоце Делчев...“ кој што изобилува со материјали адресирани до Гоце, или други лица и институции на Организацијата, се поместени и некои материјали од самиот Делчев, од кои повеќето не ги среќаваме во веќе спомнатите зборници. Во овие материјали Гоце е потпишан: 18 пати како **Г. Делчев**; 9 пати како **Гоце**, 2 пати како **Делчев**, двапати како **Ахил**, и еднаш како **Гоце Делчев**. И тука Гоце не го среќаваме потпишан како Георги. Составувачите на овој зборник, како и Д. Ќосев, во предговорот не ја користат именската форма Георги, туку останале само на Гоце Делчев. Дали ова е случајно?

Во шестомникот за Гоце од Х. А. Полјански, преписката на Делчев е поместена во втората книга (Гоце Делчев. Преписка). Притоа од вкупно 232 материјали, колку што се поместени во книгата, Гоце се потпишал, 113 пати како **Гоце**, 75 пати како **Ахил**, 14 пати како **Г. Делчев**, 6 пати како **Ѓорѓи**, 5 пати како **Делчев**, еднаш како

²⁰ Гоце Делчев. Писма и други материјали..., стр. 13-48.

²¹ Гоце Делчев, Спомени, документи материјали..., 7.

Ѓоргие Делчев, еднаш како Ѓорге Делчев, и еднаш како Гоце Делчев.²² Од изнесеново евидентно е дека Полјански именската варијанта Ѓйорги ја заменил со варијантата Ѓорѓи според современиот македонски правопис со тоа што и графемата г ја заменил со ѓ.

Според изнесеново дотука, притоа изоставајќи ја галовната именска форма Гоце и псевдонимот Ахил, како и потписот Г. Делчев од кој не може да се согледа именската форма за неговото лично службено име, може да резимираме дека Гоце како лична именска форма доминантно ја користи варијантата Ѓйорги, а повремено варијантите Ѓйоргие и Ѓйорге, но ниеднаш не се потпишал како Георги. Затоа сметаме дека именската варијанта Георги е институционална креација со која Гоце не се самоидентификувал. Впрочем никој не може покоректно да го забележи и пренесе личното име на било кого, отколку самиот негов носител. Во случајот доколку формата според која конкретно лице го бележи своето лично службено име не се вклопува во нормите, традицијата, практиката и особеностите што ги негува соодветната институција, туку тоа го прави на поинаков начин, тогаш ова навидум маргинално пршање може да има и поинакво толкување.

Во извештаите на бугарските трговски агенти првата информација која што се однесува за Гоце, без тој да е споменат по име, е од 15.X.1897 година. Информацијата е во врска со киднапирањето на струмичкото бегче и претресот што во врска со тоа бил извршен во куќата на кукушкиот граѓанин Делчев, чиј што син - поранешен јункер од Военото училиште во Софија, бил осомничен од властите за дејанија против мирот во Османлиската Империја.²³ Во извештајот на бугарскиот трговски агент од Солун - А. Шопов од 3.XI.1898, се вели дека киднапирањето на струмичкото бегче било извршено од една востаничка чета под водство на „некојси Делчев, бивш учител во Кукуш²⁴ и поранешен јункер од Софиското воено училиште“.²⁵ Очигледно во овој период бугарските агенства не располагале со прецизни информации за Гоце, па затоа тој е син на кукушкиот граѓанин Делчев или некојси Делчев. Меѓутоа веќе во извештаите од

²² Види: Христо Андонов Полјански, Гоце Делчев II. Преписка, Култура, Скопје 1972. Полјански во врска со писмото на Г. Делчев од 7.II.1897 до Никола Малешевски во белешката вели дека тоа е прво писмо во кое Гоце си го пишува своето вистинско име Ѓорѓи (Исто, 30). Меѓутоа во изворот на кој што се повикува стои именската форма Ѓйорги (спореди со: Г. Делчев. Писма и други материали...137), што според македонски правопис е еквивалентно на Ѓорги, а не Ѓорѓи.

²³ Гоце Делчев, Спомени, документи материали..., 349.

²⁴ Гоце Делчев никогаш не учителствувал во Кукуш.

²⁵ Гоце Делчев, Спомени, документи материали..., 351.

1901 година па натаму, тој е Георги Делчев, или само Делчев.²⁶ Од крајот на 1904 година па до 1908 година, човекот кој што во дотогашните извештаите на бугарските трговски агенти беше син на кукушкиот граѓанин Делчев, некојси Делчев, или Георги Делчев, преминува во Гоце Делчев.²⁷ Несомнено оваа промена доаѓа по популаризирањето на ликот и делото на Гоце Делчев по неговата смрт во биографијата од Пејо Јаворов.

Од друга страна во српските дипломатски извештаи Гоце го среќаваме како **Ђорђе** Делчев,²⁸ а еднаш и како Гоце.²⁹ Оттука се отвора една небулозна ситуација ако мериторно пристапиме со ставот дека извештаите на српските дипломатски претставници и од бугарските трговски агенти имаат службен карактер, тогаш која именска форма за името на Делчев би била коректна? Интересно е што Ђорђе Делчев од српските документи кои се преобјавени во зборникот „Гоце Делчев. Спомени, документи, материјали...“ во издание на БАН, станал **Георги** Делчев,³⁰ но неговата галовна именска форма Гоце е задржана коректно.³¹ Додека пак кај Х. А. Полјански, Ђорђе коректно е транскибиран како **Ѓорѓе**.³²

Како името Георги под кое Делчев никогаш не се потпишал се вселило во историографијата? Именската форма Георги за човекот кој што меѓу соборците и активистите во македонското револуционерно дело бил познат како Гоце или Ахил, и кој што освен под овие неофицијални имиња, понекогаш се потпишувал како Ѓйорги, Ѓйорге и Ѓйоргие, е проширена преку печатот во Бугарија, набрзо по смртта на Делчев. Овде ги имаме предвид разните текстови по повод загинувањето на Делчев. Во некои од нив тој е именуван како Гоце, или само Делчев, но во други како Георги. Меѓу последниве се вбројуваат: весниците: „Македоно-одрински куриер“;³³ „Изгрев“;³⁴

²⁶ Гоце Делчев, Спомени, документи материјали..., 353-356; 361-363; 379-380; 386; 388; 389.

²⁷ Исто, 395; 396; 397.

²⁸ Дипломатска преписка Краљевине Југославије, књ.1 (1 јануара 1902 - 1 јуна 1903), ред. В. Ђоровиќ, Београд 1933, 59; 359; 648; 705.

²⁹ Исто, 435.

³⁰ Гоце Делчев, Спомени, документи материјали..., 364-365; 368; 377; 381.

³¹ Исто, 375.

³² Х. А. Полјански, Гоце Делчев IV, (документација, печат, летопис, хронологија, изреки, библиографија), Култура, Скопје 1972, 16; 17; 18; 19.

³³ Гоце Делчев, Спомени, документи материјали..., 206.

³⁴ Исто, 210-211.

„Демократски преглед“;³⁵ како и списанијата „Бунтовник“;³⁶ „Македонија“;³⁷ и „Свето Дело“.³⁸

Именската форма Георги како службено име за Делчев поширока афирмација добива со објавувањето на неговата прва биографија од Пејо Јаворов во 1904 година.³⁹ Во биографската книшка „Гоце Делчев“, Јаворов трипати ја искористил именската форма Георги. Разбирливо печатот во Бугарија, како и поетот Јаворов, ја пренесуваат именската форма Георги согласно тамошната традиција, востановената практика и норми, без да ја имаат предвид традицијата во османлиска Македонија, но и именската форма што ја практикува самиот Делчев за своето лично име. Под влијание на Јаворов како по инерција именската форма Георги почнува да се провлекува и во другите библиографски прилози. Во таа смисла би ја спомнале книшката „Апостолот на слободата (Гоце Делчев)“ од Антон Страшимиров, објавена 1909 година во Солун.⁴⁰

Нема потреба да ја индексираме застапеноста на именската форма Георги во историографијата зашто само со летимичен преглед преку неа може да констатираме дека таа се користи мошне ретко за означување на неговото лично службено име, а во некои трудови и воопшто не се споменува. Во врска со последново нам ни се чини дека таквиот пристап е резултат на сомнежот на одредени автори кои откако се соочиле со именската форма Ѓјорги; Ѓјоргие и Ѓјорге, како што повремено се потпишувал Делчев, едноставно се задоволиле со употребата на галовната именска форма Гоце, па така ја избегнале противречноста со изворната документација.

Во македонската историографија Х. А. Полјански е прв кој што забележал дека Гоце своето вистинско име за прв го запишал во писмото од 7.II.1897 до Никола Малешевски,⁴¹ притоа како што истакнавме понапред именската форма Ѓјорги ја транскрибира како Ѓорѓи, што не е во согласност со оригиналот. Полјански, именската форма Ѓорѓи како официјално службено име за Гоце ја застапува и во првиот том од шестомникот за Делчев.⁴² Меѓутоа, истиот автор, во кратко издание за Делчев од 1982

³⁵ Гоце Делчев, Спомени, документи материали..., 212-213.

³⁶ Исто, 209-210.

³⁷ Исто, 213-215.

³⁸ Исто, 215-218.

³⁹ П.К. Јаворов, Гоце Дџлчев, София 1904;

⁴⁰ Антонъ Страшимировъ, Апостолъ на свободата (Гоце Дџлчев), Солунъ 1909.

⁴¹ Х. А. Полјански, Гоце Делчев II..., 30.

⁴² Х. А. Полјански, Гоце Делчев I..., 68.

година за означување на неговото службено име ја користи именската форма Георги,⁴³ а истата именска форма ја искористил и во јубилејното луксузно издание од 1985 година.⁴⁴ Дали промената кај Полјански за службеното име на Делчев од Ѓорѓи во Георги можеби е резултат на некакви согледувања за несоодветната транскрипција на именската форма Ѓйорги во Ѓорѓи, останува енигма. Кога сме кај македонската историографија ќе укажеме дека професорот Димитар Димески кој што има повеќе изданија за Гоце Делчев, за означување на неговото службено име ја користи именската форма Георги.⁴⁵

Преку овој осврт кон службеното име на Гоце Делчев не претендираме на некаков ревизионизам, туку констатирајќи ги фактите од изворните материјали легитимно го поставуваме прашањето дали именската форма Георги, која што се провлекува низ историографијата, навистина е официјално службено име на личноста која се потпишува како **Ѓйорги; Ѓйоргие** и **Ѓйорге**. Оттука врз основа на последново и досега достапните факти, ние сметаме дека во македонската историографија за означување на официјалното службено име на Гоце Делчев, би било покоректно да се користи именската форма Ѓорѓи, а не Георги или Ѓорѓи. Сепак ова е само сугестија зашто историската наука по својата физиономија не е егзактна наука и нејзината научна методологија честопати не дозволува изрекување на конечен став.

⁴³ Христо Андонов Полјански, Гоце Делчев, Скопје 1982, 10.

⁴⁴ Христо Андонов Полјански, Гоце Делчев, Пула 1985, 23.

⁴⁵ Види: Димитар Димески, Гоце Делчев, (второ издание), Битола 1990,14; Д. Димески, Гоце Делчев, Скопје 1992, 14; Д. Димески, Гоце Делчев, Скопје 1994, 16; Д. Димески, Гоце Делчев, Скопје 2003, 16.

Biography:

Vancho Gjorgjiev was born on April 19, 1964 in the village of Novo Konjarevo near Strumica. A graduate of the Institute of History at the Faculty of Philosophy in Skopje (1989), he went on to earn an MA (1995) and a PhD (2002) at the Faculty of Philosophy. After being awarded the Frank Manning Prize as the best student of his generation (1989), he became a junior teaching assistant in 1992, subsequently earning all the academic ranks and becoming a full professor in 2012. As an external associate, he taught at the Military Academy "General Mihajlo Apostolski" (1996-2001); in 1999, he was appointed to the post of Undersecretary in the Ministry of Education of the Republic of Macedonia; in 2004 he was awarded the Goce Delchev award, in "recognition for significant achievements of interest to the Republic of Macedonia in the field of science".

His scholarly interests include the Macedonian revolutionary national liberation movement from the end of the 19th and the beginning of the 20th century; the Macedonian question in the politics of the Balkan states and the Great Powers; external propaganda in Macedonia; economic and urban history. He has published more than 90 scholarly articles, including 10 monographs.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Андонов Полјански, Х. 1972. *Гоце Делчев II. Преписка*. Скопје, Култура.
- Андонов Полјански, Х. 1972. *Гоце Делчев IV, (документација, печат, летопис, хронологија, изреки, библиографија)*. Скопје, Култура.
- Андонов Полјански, Х. 1982. *Гоце Делчев*. Скопје, Културно уметничко друштво „Гоце Делчев“.
- Андонов Полјански, Х. 1985. *Гоце Делчев*. Пула, Истарска наклада.
- Бурилкова, И., Билярски, Ц. (eds) 2003. *Из архивата на Гоце Делчев. Задграничното претставителство на ВМОРО в Софија до крај на 1902 г.* Софија, Главно управление на архивите при министерскиот совет.
- Димески, Д. 1990. *Гоце Делчев (второ издание)*. Битола, „Мисирков“.
- Димески, Д. 1992. *Гоце Делчев*. Скопје, Комунист.
- Димески, Д. 1994. *Гоце Делчев*. Скопје, Матица Македонска.
- Димески, Д. 2003. *Гоце Делчев*. Скопје, Матица Македонска.
- Ђоровиќ, В. (ed.) 1933. *Дипломатска преписка Краљевине Југославије, књ. I (1 јануара 1902 - 1 јуни 1903)*. Београд, Државна штампарија Краљевине Југославије.
- Елдџров, С. 2015. *Македоно-одринска револуционна галерија*. ЕООД.
- Кџосев, Д. (ed.) 1967. *Гоце Делчев. Писма и други материали*. Софија, БАН.
- Панайотов, Л., Ангелов Христов, Х. (eds) 1978. *Гоце Делчев, Спомени, документи материали*. Софија, Наука и изкуство.
- Страшимиров, А. 1909. *Апостол на свободата (Гоце Дџлчев)*, Солун.
- Јворов, П. К. 1904. *Гоце Дџлчев*, Софија, Книжарница Олчев.